

SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN RAPORTTEJA
28 | 2007

Laboratorioiden välinen vertailu 1/2007

**Akuutin toksisuuden testaus kineettisellä
valobakteeritestillä värillisistä ja sameista näytteistä**

**Marja Ruoppa, Irma Mäkinen, Juha Lappalainen ja
Leila Jälkö**

Laboratorioiden välinen vertailu 1/2007

**Akuutin toksisuuden testaus kineettisellä
valobakteeritestillä värillisistä ja sameista näytteistä**

**Marja Ruoppa, Irma Mäkinen, Juha Lappalainen¹ ja
Leila Jälkö²**

¹Aboatox Oy

²Länsi-Suomen ympäristökeskus

SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN RAPORTTEJA 28 | 2007
Suomen ympäristökeskus

Pätevyyskokeen järjestää:
Suomen ympäristökeskus (SYKE), tutkimusosasto ja laboratorio
PL 140, 00251 Helsinki
puh. 020 490 123,
faksi (09) 4030 2890 (laboratorio), (09) 490 2490 (tutkimusosasto)

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Edita Prima Oy, Helsinki 2007

ISBN 952-11-2856-1 (nid.)
ISBN 952-11-2857-8 (PDF)
ISSN 1796-1718 (pain.)
ISSN 1796-1726 (verkkokj.)

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TOTEUTUS	4
2.1	Vertailun vastuuhenkilöt	4
2.2	Osanottajat	4
2.3	Näytteet	5
2.3.1	Näytteiden valmistus ja toimitus	5
2.3.2	Näytteiden testaaminen	5
2.3.2.1	Näytteiden homogeenisuus	5
2.3.2.2	Näytteiden säilyvyys	5
2.4	Laboratorioilta saatu palaute	5
2.5	Analyysimenetelmät	6
2.6	Tulosten käsittely	6
2.6.1	Harha-arvojen poisto	6
2.6.2	Vertailuarvon asettaminen	6
2.6.3	Kokonaishajonnalle asetettu tavoitearvo	7
2.6.4	z-arvo	7
3	TULOKSET JA NIIDEN ARVIOINTI	7
3.1	Tulokset	7
3.1.1	EC20- ja EC50-arvot ja robustin laskennan tulokset	7
3.1.2	Toistettavuus ja uusittavuus	8
3.1.3	Referenssiaineen mittaustulokset	9
3.2	Tulosten arviointi	9
4	YHTEENVETO	10
5	SUMMARY	11
	KIRJALLISUUS	12
	LIIKTEET	
Liite 1	Vertailuun 1/2007 osallistuneet laboratoriot	13
Liite 2.	Analyysimenetelmät	14
Liite 3.	Näytteiden testaus	15
Liite 4.	Kooste tuloksista	17
Liite 5.	Laboratoriokohtaiset tulokset	18
Liite 6.	Laboratorioiden tulokset graafisesti esitettynä	19
Liite 7.	Tuloksissa esiintyviä käsitteitä	21
Liite 8.	Laboratorioilta saatu palaute	24
	KUVAILULEHTI	26
	DOCUMENTATION PAGE	27
	PRESENTATIONSBLAD	28

1 Johdanto

Suomen ympäristökeskuksen laboratorio järjesti vertailun kineettistä valobakteeritestiä käyttäville laboratorioille huhtikuussa 2007. Akuuttia myrkyllisyyttä *Vibrio fischeri*-bakteerille määritettiin kahdesta vesinäytteestä ja kahdesta sedimentinäytteestä.

Vertailun tarkoituksena oli arvioida standardiluonnoksen ISO/CD 21338, Water quality – Kinetic determination of the inhibitory effects of sediment and other solids and colour containing samples on the light emission of *Vibrio fischeri* (Kinetic luminescent bacteria test) soveltuvuutta vesi- ja sedimentinäytteiden myrkyllisyyden testaukseen [1].

Voimassa oleva standardi SFS EN ISO 11348:1998, Osat 1, 2 ja 3; Water Quality – Determination of the inhibitory effect of water samples on the light emission of *Vibrio fischeri* (Luminescent bacteria test) soveltuu lähinnä vesinäytteille (jätevedet ja luonnonvedet). Näytteen värillisuus, sameus ja siinä mahdollisesti olevat kiinteät hiukkaset häiritsevät mittausta ja vaikuttavat siten testituloksiin (5). Vertailun kohteena ollut kineettinen valobakteeritesti on kehitetty, jotta edellä mainittujen näytetyyppien testaaminen valobakteeritestillä voitaisiin suorittaa luotettavasti.

Vertailun järjestämisessä on noudatettu ISO/IEC Guide 43-1 mukaisia suosituksia [2], ILACin pätevyyskokeiden järjestäjille antamia ohjeita [3] sekä pätevyyskokeen tulosten tilastolliseen käsittelyyn annettuja ohjeita [4].

2 Toteutus

2.1 Vertailun vastuuhenkilöt

Vertailun järjestämisen vastuuhenkilöt olivat:

Irma Mäkinen, koordinaattori
Suomen ympäristökeskus, laboratorio
Sähköposti: irma.makinen@ymparisto.fi

Marja Ruoppa, Biologisten vesitutkimusmenetelmien standardisointityöryhmän puheenjohtaja
Suomen ympäristökeskus, tutkimusosasto
Sähköposti: marja.ruoppa@ymparisto.fi

Analytiikan asiantuntijana toimi: Juha Lappalainen, Aboatox Oy
Sähköposti: juha.lappalainen@aboatox.com

Raportin valmisteluun osallistuivat myös Anu Kapanen (VTT) ja Liisa Maunuksela (Evira).

2.2 Osanottajat

Vertailuun osallistui yhteensä kahdeksan laboratoriota. Kaksi laboratoriota ilmoitti tulokset kahdella eri laitteella mitattuna, joten tuloksia oli yhteensä 10.

Vertailuun osallistuneet laboratoriot on esitetty liitteessä 1.

2.3 Näytteet

2.3.1 Näytteiden valmistus ja toimitus

Näytteet valmistettiin ja testattiin Länsi-Suomen ympäristökeskuksen Kokkolan laboratoriossa.

Osallistuneet laboratoriot määrittivät seuraavat neljä näytettä:

V1 - Synteettinen vesinäyte, joka oli valmistettu lisäämällä 3,5-dikloorifenolia ionivapaaseen veteen pitoisuudessa 20 mg/l.

V2 - Vesinäyte, värillistä Lestijoen vettä, josta humus oli suodatettu pois.

S1 - Sedimenttinäyte, jokisedimenttiä entisen sahan jätevesien purkualueelta.

S2 - Sedimenttinäyte, Lestijoen sedimenttiä.

Lisäksi toimitettiin vesinäyte (V3), joka oli värillistä puunjalostusteollisuuden jätevettä. Siihen oli lisätty myrkyvaikutuksen varmistamiseksi 3,5-dikloorifenolia. Näytteiden lähettämisen jälkeen ilmeni, ettei lisätty kemikaali ollut liuennut tasaisesti tai se oli reagoinut jäteveden kanssa. Laboratorioita pyydettiin luopumaan ko. näytteen määrittämisestä.

Näytteet lähetettiin laboratorioille tiistaina 17.4.2007 pikalähetyksenä.

Vesinäytteet pyydettiin määrittämään viimeistään perjantaina 20.4.2007 ja sedimenttinäytteet tiistaina 24.4.2007.

Laboratoriota pyydettiin palauttamaan tulokset 15.5.2007 mennessä. Alustavat tuloslistat toimitettiin laboratorioille viikolla 24.

2.3.2 Näytteiden testaaminen

2.3.2.1 Näytteiden homogeenisuus

Näytteiden homogeenisuus testattiin kymmenestä näytepullosta (liite 3). Näytteet olivat homogeenisia tuloksille asetettu tavoitehajonta huomioituna.

2.3.2.2 Näytteiden säilyvyys

Näytteet todettiin säilyviksi, kun niiden säilyvyyttä seurattiin kuljetuksen ajan huoneenlämpötilassa ja kylmässä säilytettynä (liite 3).

2.4 Laboratorioilta saatu palaute

Tulosten kokoamisen yhteydessä laboratorioilta pyydettiin tarkennuksia tuloksiin, joita useimmat laboratoriot toimittivat. Laboratoriot 4 ja 8 toimittivat tarkistuksia tulostensa ilmoittamistapaan näytteelle S1, jonka tulosten ilmoittamisessa oli esiintynyt väärinkäsityksiä. Tarkistukset on huomioitu tulosten laskennassa. Laboratorio 2/5 toimitti uudelleen lasketut tulokset vasta 14.9.2007. Ne eivät ole mukana tilastollisessa käsittelyssä. Yhteenveto laboratorioiden palautteista on koottu liitteeseen 8.

2.5 Analyysimenetelmät

Vertailun kohteena ollut kineettinen valobakteeritestimenetelmä ISO/CD 21338 on kehitetty poistamaan vesinäytteen sameuden ja värillisyyden aiheuttamat ongelmat mittauksessa. Näytteitä ei tarvitse sentrifugoida, suodattaa eikä laskeuttaa. Tulosten laskemisessa ei myöskään tarvitse käyttää erillisiä korjauskertoimia värillisille näytteille. Menetelmää voidaan käyttää sellaisenaan myös useimmille sedimenttinäytteille.

Menetelmällä tutkitaan näytteiden vaikutusta bakteerien valontuottoon. Haitallisesti vaikuttavat näytteet ja niiden laimennokset inhiboivat bakteerien valontuottoa, joka voidaan havaita ja mitata valon tuoton vähenemisenä.

Menetelmässä valon intensiteettiä mitataan kineettisesti luminometrillä. Markkinoilla on useita tähän tarkoitukseen soveltuvia laitteita. Laitteissa mittaukset tehdään joko luminometriputkissa tai kuoppalevyllä (24-96 kuoppalevyt). Kaikissa laitteissa ei ole jäädytettävää mittauskammeria vaadittavan mittauslämpötilan (15 °C) saavuttamiseksi. Näytteet tulee ennen testausta säilyttää ko. lämpötilassa.

Näytelaimennoksien aiheuttamasta valontuoton inhibitiosta (%) voidaan laskea standardiehdotuksessa ISO/CD 21338 esitettyjen kaavojen mukaisesti esim. näytteen EC50-arvo (*effective concentration*). Se on näytepitoisuus, joka aiheuttaa bakteerien valontuoton vähenemisen puoleen. Standardiehdotuksen mukaan EC50-arvojen laskemisessa ei tulisi yleensä käyttää tuloksia, jotka antavat alle 10% tai yli 90 % inhibition.

Sedimenttinäytteistä pyydettiin valmistamaan liuos sekoittamalla 0,5 g kuivattua sedimenttinäytettä 10 ml:aan 2% NaCl-liuosta. Vertailuun osallistujia pyydettiin määrittämään näytteiden akuutti myrkyllisyys *Vibrio fischeri*-bakteerille laboratorion normaalisti käyttämällä laitteella ja bakteerikannalla (liite 2).

2.6 Tulosten käsittely

2.6.1 Harha-arvojen poisto

Aineiston normaalisuus tarkistettiin Kolmogorov-Smirnov-testillä. Ennen keskiarvon laskemista tulosaineistosta poistettiin mediaanista merkitsevästi poikkeavat tulokset Hampel-testillä sekä laboratorion 2/5 tulokset. Kyseinen laboratorio toimitti tulokset kahdella eri laitteella mitattuna (liite 2). Kummassakaan tapauksessa näytteitä ei sekoitettu jälkimmäisessä mittauspisteessä. Lisäksi selvisi, että laboratorion inhibitioprosenttien laskennassa käyttämä kaava oli ollut virheellinen. Näillä oli huomattava vaikutus lopputulokseen.

Tulosten käsittely tehtiin myös robustilla laskennalla, jossa aineistosta suuresti poikkeavien tulosten (harha-arvojen) vaikutusta laskettavaan robusti keskiarvoon pienennetään muuntamalla ääriarvoja (liite 7). Myös robustissa laskennassa laboratorion 2/5 tulokset poistettiin. Kyseisen laboratorion tulokset eivät ole näin ollen mukana myöskään robustin keskiarvon ja robustin hajonnan laskemisessa.

2.6.2 Vertailuarvon asettaminen

Näytteille V1 ja S1 vertailuarvoksi (*the assigned value*) asetettiin robusti keskiarvo (liite 7). Vertailuarvoa ei asetettu näytteille V2 ja S2, koska näytteissä ei ollut mitattavissa inhibitiota.

2.6.3 Kokonaishajonnalle asetettu tavoitearvo

Synteettisen vesinäytteen V1 kokonaishajonnalle asetettiin tavoitearvoksi 30% ja vastaavasti sedimenttinäytteen S1 tavoitearvoksi 50% (95% merkitsevyystaso). Tavoitearvoja ei asetettu vesinäytteelle V2 eikä sedimenttinäytteelle S2, koska näytteissä ei ollut mitattavaa inhibitiota.

2.6.4 z -arvo

Näytteiden S1 ja V1 tulosten arvioimiseksi laskettiin z-arvo (*z score*), jonka laskeminen on esitetty liitteessä 7. z-arvojen perusteella tuloksia voidaan pitää tyydyttävänä, kun $|z| \leq 2$.

Määrittys- ja näytekohtaisesti z-arvot on esitetty numeerisina lukuarvoina laboratorikohtaisissa tulostaulukoissa (liite 5).

3 Tulokset ja niiden arviointi

3.1 Tulokset

3.1.1 EC20- ja EC50-arvot ja robustin laskennan tulokset

Tulosten yhteenveto on esitetty taulukoissa 1, 2 ja 3.

Taulukko 1. Yhteenveto laboratorioden toimittamista tuloksista (EC20- ja EC50-arvot).

Table 1. Summary on the received results

Lab	Näyte V1/Sample V1		Näyte V2/Sample V2		Näyte S1/Sample S1		Näyte S2/Sample S2	
	EC20 %	EC50 %	EC20 %	EC50 %	EC20 mg/l	EC50 mg/l	EC50 mg/l	EC50 mg/l
1	9,7	14,1	>50 ¹⁾	>50	540	1 516	>25 000 ¹⁾	>25 000
2	11,8	17,3	>50	>50	2 268	5 895	>25 000	>25 000
3	9,1	12,2	>50	>50	1 660	3 298	>25 000	>25 000
4	16,0	20,8	>50	>50	813	2 123	>25 000	>25 000
5	17,1	22,6	>50	>50	2 593	7 961	>25 000	>25 000
6	6,1	12,6	>50	>50	833	2 237	>25 000	>25 000
7	11,5	15,6	>50	>50	548	1 490	>25 000	>25 000
8	8,1	11,4	>50	>50	833	1 166	>12 572	>25 000
9	11,5	13,9	>50	>50	449	914	>25 000	>25 000
10	9,9	13,9	>50	>50	613	2 216	>25 000	>25 000

¹⁾suurin pitoisuus mittaauksessa/ highest tested concentration

- Arvot ovat kunkin laboratorion kahden määrittystuloksen keskiarvoja
- Taulukoon on kirjattu laboratorion 2/5 korjatut tulokset (14.9.2007), mutta ne eivät ole mukana tulosten tilastokäsittelyssä.

Synteettisen vesinäytteen V1 EC20-vertailuarvo (%) oli 9,9 % ja tulosten robusti keskihajonta oli 26 %. Saman näytteen EC50-vertailuarvo (%) oli 13,4 % ja robusti keskihajonta oli 16 % (taulukko 2.). EC20-arvojen hajonta on suurempi kuin EC50-arvojen hajonta, mikä osoittaa, että oltiin lähestymässä vaikutus-

aluetta.

Sedimenttinäytteen S1 EC20-vertailuarvo oli 707 mg/l ja tulosten robusti keskihajonta oli 32 %. Saman näytteen EC50-vertailuarvo oli 1798 mg/l ja robusti keskihajonta oli 39 % (taulukko 2.).

Näytteet V2 ja S2 eivät aiheuttaneet inhibitiota, joten niille ei ole laskettu EC-arvoja eivätkä ne olleet mukana tulosten tilastollisessa käsittelyssä.

Taulukko 2. Yhteenveto vertailun 1/2007 tuloksista (robusti laskenta)
Table 2. Summary on the proficiency test 1/2007 (robust values)

Analyte	Sample	Unit	Ass.val	Mean	Mean rob	Md	SD rob	SD rob %	Num.of labs	2*Targ SD%
EC20	V1	%	9,9	10,4	9,9	11,1	2,6	26,2	10	30
EC50	V1	%	13,4	13,9	13,4	14,2	2,1	15,6	10	30
EC20	S1	mg/l	707	786	707	821	225	31,9	10	50
EC50	S1	mg/l	1 798	1 867	1 798	2 203	704	39,2	10	50

Ass. val.	vertailuarvo (<i>the assigned value</i>)
Mean	keskiarvo (<i>the mean value</i>)
Mean rob	robusti-keskiarvo (<i>the robust mean value</i>)
Md:	mediaani (<i>the median value</i>)
SD _{rob} :	robusti-keskihajonta (<i>the standard deviation</i>)
SD _{rob} %:	robusti-keskihajonta prosentteina (<i>the standard deviation as percents</i>)
2*Targ. SD%	kokonaiskeskihajonnan tavoitearvo (95 % merkitsevyystaso) (<i>the target total standard deviation</i>) (95 % confidence level)
Num of Labs	ko. määrittäjänsä tehneiden laboratoriorien lukumäärä (<i>number of participants</i>)
Accepted z-val%	tydyttävät tulokset: niiden tulosten osuus (%), joissa $ z \leq 2$ (<i>Satisfied z values: the results</i> (%), where $ z \leq 2$.)

3.1.2. Toistettavuus ja uusittavuus

Laboratoriorien sisäisen toistettavuuden (*sw%*, *repeatability*) ja uusittavuuden (*sb%*, *reproducibility*) laskemiseksi osallistajat ilmoittivat kahden rinnakkaismäärittäjänsä tulokset (taulukko 3.).

Vesinäytteen V1 sisäinen toistettavuus (*sw%*) EC20-arvolle oli 6,6 % ja EC50-arvolle 4,6%. Sedimenttinäytteen S1 sisäinen toistettavuus (*sw%*) oli EC20-arvolle 20% ja EC50-arvolle 12%

Vesinäytteelle V1 testin uusittavuus (*sb%*) EC20-arvolle oli 29% ja EC50-arvolle 22%. Sedimenttinäytteen S1 testin uusittavuus EC20-arvolle oli 53% ja EC50-arvolle 42%.

Taulukko 3. Rinnakkaismääritysten tulosten hajontoja (ANOVA-tulostus)
 Table 3. Results of the duplicate determinations (ANOVA-statistics)

Analyte	Sample	Unit	Ass.val.	Mean	Md	sw	sb	st	sw%	sb%	st%	Num of labs
EC20	V1	%	9,9	10,4	9,9	0,68	2,9	3,0	6,6	28	29	9
EC50	V1	%	13,4	14,3	13,6	0,66	3,0	3,1	4,6	21	22	9
EC20	S1	mg/l	707	795	654	161	390	422	20	49	53	8
EC50	S1	mg/l	1 798	1 893	1 713	234	762	797	12	40	42	8

Ass.val vertailuarvo (*the assigned value*)

Md mediaani (*median*)

sw toistettavuus (*repeatability standard deviation*)

sb laboratorioden välinen hajonta (*standard deviation between laboratories*)

st uusittavuus (*reproducibility standard deviation*)

3.1.3 Referenssiaineen mittaustulokset

Osallistuneet laboratoriot käyttivät sisäisenä laadunvalvontanäytteenä 3,5-dikloorifenolia tunnettuna pitoisuutena tai tekemällä laimennussarjan ja määrittämällä 3,5-dikloorifenolin EC50-arvon. Osa laboratorioista ilmoitti 3,5-dikloorifenolin EC50-arvon ja osa laboratorioista tietyn 3,5-dikloorifenolipitoisuuden tuloksen. Koska laboratoriot ovat hyväksyneet sisäisen laadunvalvontanäytteensä tulokset, testin tuloksia voidaan pitää luotettavina. Tulokset ilmoittaneet laboratoriot olivat saaneet 3,5-dikloorifenolin EC50-pitoisuudella 3,4 mg/l hyväksyttäviä tuloksia eli inhibitiot olivat välillä 20% – 80 %. Koska tulokset värittömällä referenssiaineella olivat luotettavia, voidaan katsoa, että käytetty mittausten menetelmä ja tulosten laskentapata antavat luotettavan arvion näytteen myrkyllisyydestä.

3.2 Tulosten arviointi

Inhibitioprosenttien perusteella lasketut EC20- ja EC50-arvot osoittivat vesinäytteen V1 ja sedimenttinäytteen S1 myrkyllisiksi. Sen sijaan vesinäyte V2 ja sedimenttinäyte S2 eivät aiheuttaneet inhibitiota, eivätkä siten olleet myrkyllisiä. Tulos osoittaa, että kaikki laboratoriot kykenivät erottelemaan myrkylliset ja myrkyttömät näytteet.

Synteettisen vesinäytteen V1 3,5-DCP-pitoisuus oli 20 mg/l, joten keskiarvotulos EC50 = 13,4 % vastaa pitoisuutta 2,7 mg/l. Laboratorioden välisessä pätevyyskokeessa 7/2002 (valobakteeritesti, ISO 11348-3:1998) vastaavaksi tulokseksi saatiin pitoisuus 2,5 mg/l [6]. Kineettisen mittauksen (ISO/CD 21338) ja referenssimittauksen (ISO 11348-3:1998) tulokset ovat siis yhtäpitäviä synteettisellä, värittömällä näytteellä.

Tulosten käsittely tehtiin robustilla laskennalla. Laboratorioden pätevyyttä arvioitiin z-arvon (*z-score*) avulla (liite 6). Tulosten z-arvojen perusteella tuloksia voidaan pitää tyydyttävinä, koska $z \leq 2$. Vesinäytteen V2 ja sedimenttinäytteen S2 osalta ei tehty arviota pätevyydestä, koska näytteet eivät aiheuttaneet inhibitiota, eivätkä siten olleet myrkyllisiä. Tuloksista 84 % tyydyttäviä, kun robustista keskiarvosta sallittiin 30 prosentin poikkeama vesinäytteelle V1 ja 50 prosentin poikkeama sedimenttinäytteelle S1.

Menetelmän toistettavuus oli molemmille näytteille (V1 ja S1) enintään 21 % ja uusittavuus enintään 53 %. Vertailussa saatuja tuloksia voidaan pitää tyydyttävinä, testin luonteen huomioiden.

Yksi laboratorio (laboratoriot 2 ja 5, mittaus kahdella laiteella) ei sekoittanut näytettä jälkimmäisessä mittauspisteessä. Sama laboratorio oli lisäksi käyttänyt inhibitioprosenttien laskennassa virheellistä kaavaa. Laboratorion 2/5 tulokset poistettiin lopullisesta tilastollisesta käsittelystä niiden suuren poikkeamisen vuoksi. Kyseinen laboratorio toimitti 14.9.2007 uudelleen lasketut tulokset, jotka on esitetty palautelomakkeessa (liite 8.).

Vertailuun osallistuneet laboratoriot käyttivät mittauksissa erilaisia laitteita ja mittausohjelmia. Kaikilla luminometreilla ei ole mahdollista tehdä täydellisesti standardiluonnoksen mukaista mittausta. Eroja esiintyy lähinnä näytteiden mittaus- ja inkubointilämpötiloissa (15 °C – 24 °C), bakteerien injektointitilavuudessa (150 µl – 500 µl), näytilavuudessa (150 µl – 500 µl) sekä näytteiden sekoituksessa mittauksen aikana (jatkuva sekoitus – sekoitus vain juuri ennen mittausta). Pitkissä analyysisarjoissa oli havaittavissa kontrollinäytteen tuloksen liukumaa. Laboratoriot ovat tietoisia tästä ja siksi tulokset ilmoitetaan useamman kontrollinäytteen tulosten keskiarvoilla laskettuna.

SYKEN vuonna 2002 järjestämässä valobakteeritestivertailussa (ISO 11348-3:1998) todettiin, että saman laboratorion kolmella eri testikitillä määrittämien näytteiden tulokset poikkesivat toisistaan [6]. Tässä vertailussa mahdollisia eroja bakteerikannoissa ei pidetä merkittävänä, koska laboratoriot käyttivät referenssikemikaalia ja pitivät ilmoittamia sisäisen kontrollin tuloksia luotettavina.

4 YHTEENVETO

Suomen ympäristökeskuksen laboratorio järjesti vertailun kineettistä valobakteeritestiä käyttäville laboratorioille huhtikuussa 2007. Akuuttia myrkyllisyyttä *Vibrio fischeri*-bakteerille määritettiin kahdesta vesi- ja kahdesta sedimenttinäytteestä. Vertailun tarkoituksena oli arvioida standardiluonnoksen (ISO/CD 21338) mukaisen testin soveltuvuutta värillisille ja sameille näytteille.

Vertailuun osallistui yhteensä kahdeksan laboratoriota, joista kaksi toimitti tulokset mitattuina kahdella eri laiteella. Näistä toisen laboratorion (2/5) tuloksia ei otettu mukaan tilastolliseen käsittelyyn, johtuen virheistä mittauksessa ja inhibitioprosentin laskemisessa.

Vertailuun osallistuneet laboratoriot määrittivät neljä näytettä. Yhteenveto näistä on esitetty taulukossa 1. ja yksityiskohtaiset tulokset liitteissä 4-6. Näytteistä toinen liuosnäyte (V1) ja toinen sedimenttinäyte (S1) todettiin EC20- ja EC50-arvojen perusteella myrkyllisiksi kaikkien laboratorioden mittauksissa. Värillisen jokivesinäytteen (V2) ja toisen sedimenttinäytteen (S2) kaikki laboratoriot tulkitsivat myrkyttömäksi. Jokainen osallistuja onnistui erottamaan myrkylliset näytteet myrkyttömistä.

Myrkyllisille näytteille laskettujen tulosten perusteella hajontaa voidaan pitää tyydyttävänä. Tuloksista oli 84 % tyydyttäviä, kun robustista keskiarvosta sallittiin 30 prosentin poikkeama vesinäytteelle V1 ja 50 prosentin poikkeama sedimenttinäytteelle S1. Tällöin laboratorion 2/5 tuloksia ei ole huomioitu. Toistettavuus oli molemmille inhibitiota aiheuttaneille näytteille (vesinäyte V1 ja sedimenttinäyte S1) enintään 21 % ja uusittavuus enintään 53 %.

Vaikka laboratoriot käyttivät mittaukseen erilaisia laitteita, testilämpötiloja ja sekoitustapoja, pystyttiin myrkyttömät ja myrkylliset näytteet erottamaan luotettavasti. Vertailussa saatuja tuloksia voidaan pitää tyydyttävänä testin luonteen sekä laboratorioden käyttämien laitteiden, lämpötilojen ja bakteerikantojen erot huomioiden.

Voimassa oleva standardi (ISO 11348-3:1998) soveltuu lähinnä vesinäytteille. Näytteen väri, sameus ja siinä mahdollisesti olevat kiinteät partikkelit häiritsevät mittausta (kts. Chapter 4. Interferences). Kineettinen

valobakteerimenetelmä mahdollistaa luotettavan tavan värillisten sekä erityisesti sameiden (sedimentti, liete, maa ja komposti) näytteiden myrkyllisyyden määrittämisen. Näytteitä ei ole tarpeen sentrifugoida, suodattaa eikä laskeuttaa ennen testausta. Samoin vältetään korjauskertoimien käytöltä värillisten näytteiden yhteydessä.

5 SUMMARY

Finnish Environment Institute (SYKE) carried out an interlaboratory comparison for the standard draft (ISO/CD 21338); Water quality - Kinetic determination of the inhibitory effects of sediment and other solids and colour containing samples on the light emission of *Vibrio fischeri* (Kinetic luminescent bacteria test) in April 2007. The aim was to evaluate the applicability of the method for testing toxicity of coloured and turbid samples.

Altogether eight laboratories participated in the comparison. Two participants reported results from measurements using two different instruments. The results of laboratory 2/5 were rejected because of errors in the measurements and calculations.

Participants tested four samples (two water samples V1 and V2 as well as two sediment samples S1 and S2). Samples V1 and S1 proved to be toxic and samples V2 and S2 were non-toxic by all participants. The summary of the results is presented in table 1. The more detailed results of comparison are presented in appendices 4-6.

In this comparison 84 % of the results were acceptable, when the deviation of 30 % for the water sample V1 and 50 % deviation for the sediment sample S1 was permitted. The assigned value was used in performance evaluation using z score. Performance evaluation was done only for toxic samples (V1 and S1). The repeatability of results was max. 21 % and the reproducibility was max 53 %.

Although laboratories used different instruments, test kits, temperatures and mixing systems, it was possible to distinguish toxic samples (V1 and S1) from non-toxic ones (V2 and S2). Therefore the results of this comparison study are considered reliable.

The standard luminescent bacteria test (ISO 11348-3:1998) is primarily applicable to aqueous samples (extracts, elutriates and pore water samples). Turbidity, strong colour and any solid particles may interfere with light output and testing of such samples (see Chapter 4: Interferences). The kinetic luminescent bacteria method (ISO/CD 21338) overcomes most of the problems arising from intense colour and turbidity in the samples allowing sample measurement without prior centrifugation or filtration. With this method it is possible to test sediment, sludge, soil and compost samples as well as coloured water samples reliably.

KIRJALLISUUS

1. ISO/CD 21338, Water quality – Kinetic determination of the inhibitory effects of sediment and other solids and colour containing samples on the light emission of *Vibrio fischeri* (Kinetic luminescent bacteria test)
2. Proficiency Testing by Interlaboratory Comparison - Part1: Development and Operation of Proficiency Testing Schemes, 1996, ISO/IEC Guide 43-1.
3. ILAC Guidelines for Requirements for the Competence of Providers of Proficiency Testing Schemes, 2000,. ILAC Committee on Technical Accreditation Issues. ILAC-G13:2000.
4. ISO13528, 2005. Statistical Methods for Use in Proficiency Testing by Interlaboratory Comparisons.
5. SFS EN ISO 11348-3:1998; Water Quality – Determination of the inhibitory effect of water samples on the light emission of *Vibrio fischeri* (Luminescent bacteria test) – Part 3. Method using freeze-dried bacteria
6. Mäkinen, I., Huhtala, S., Pessala, P., Aalto, M., 2003. Laboratorioiden välinen pätevyyskoe 7/2002. Suomen ympäristökeskuksen moniste 280, Helsinki.

LIITE 1. VERTAILUUN 1/2007 OSALLISTUNEET LABORATORIOT*Appendix 1. Participants in the interlaboratory comparison 1/2007*

Aboatox Oy, Turku

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira / Kemia ja toksikologia, Helsinki

Hidex Oy, Turku

Joensuun yliopisto, Biologian laitos, Joensuu

Laboratory of Molecular Genetics, NICPB, Tallinna

Länsi-Suomen ympäristökeskus, Kokkolan laboratorio, Kokkola

Pirkanmaan ympäristökeskus, Tampere

VTT / Elintarvike ja biotekniikka, Espoo

Kaksi osallistujaa toimitti tulokset kahdella eri laitteella mitattuna, joten osallistujille annettiin tulosten käsittelyä varten kahdet eri tunnuksset (osallistujien lukumäärä = 8, tulosten lukumäärä = 10).

LIITE 2. ANALYYSIMENETELMÄT*Appendix 2. Analytical methods*

Lab	Mittauslaite	Bakteerikanta ja lot-numero	Huomautuksia
1 ¹⁾	LKB- Wallac 1251 Luminometer Tube Luminometer, Carousel	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> 5105 B	
2 ²⁾	Triathler Tube Luminometer	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> 1505	Näytteitä ei sekoitettu ennen loppumittausta
3	Sirius-Berthold Detection Systems	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> 5105 B	
4	Luminoscan 1251 Carousel, Putkiluminometri, automaattinen	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> 3106	
5 ²⁾	Plate Cameleon V	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> 1505	Näytteitä ei sekoitettu ennen loppumittausta
6	Luminometer Sirius 142	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> 3106	
7	1251 Luminometer (Bio-Orbit)	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> 3106	
8	Sirius 1-Berthold Luminometer	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> 3106	
9	1251 Luminometer (Bio-Orbit)	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> BT1505	
10 ¹⁾	Plate Luminometer Labsystems Fluorosan Ascent FL	Biotox Kit (Aboatox) <i>Vibrio fischeri</i> 5105 B	

1), 2) Osallistajat toimittivat kahdella eri laitteella mitatut tulokset, joille annettiin eri tunnuksset.

LIITE 3. NÄYTTEIDEN TESTAUS

Appendix 3. Testing of the samples

1. Homogeenisuus

Sedimenttinäytteiden S1 ja S2 homogeenisuus testattiin mittauspitoisuuksissa (mg/l) kahdella rinnakkaismäärityksellä kymmenestä näyteastiasta .

Taulukko 1. Näytteiden S1 ja S2 homogeenisuus

Näyte Sample	Inhib.-% (30 min)	Näytepitoisuus s mg/l	$1 \cdot s_{target}$ %	s_{target}	s_a	Onko $s_a/s_{target} < 0,5?$	s_{sam}	Onko $s_{sam}^2 < c$
S1	69,3	2500	25	17,33	0,66	On/Yes	2,66	On/Yes
S2	1,05	5000	25	0,262	0,011	On/Yes	0,042	On/Yes

Näytepullojen välinen vaihtelu s_{sam} oli pienempi kuin asetettu kriteeri

$$c = F1 \cdot s_{all}^2 + F2 \cdot s_a^2,$$

missä $s_{all}^2 = (0,3s_{target})^2$ ja

$F1 = 1,88$ sekä $F2 = 1,01$, kun pullojen lukumäärä oli 10

Kaikissa tapauksissa oli $s_{sam}^2 < c$ asetettu kriteeri c.

Sedimenttinäytteiden analyttinen vaihtelu s_a täytti kaikissa tapauksissa asetetut kriteerit;

$s_a/s_{target} < 0,5$.

Liuosnäytteiden V1 ja V2 homogeenisuus testattiin analysoimalla kolme näytettä rinnakkaismäärityksenä. Pitkissä analyysisarjoissa oli havaittavissa kontrollinäytteen tuloksen liukumaa. Laboratoriot ovat tietoisia tästä ja siksi tulokset ilmoitetaan useamman kontrollinäytteen tulosten keskiarvoilla laskettuna.

Taulukko 2. Näytteiden V1 ja V2 homogeenisuus

Näyte Sample	Inhib % (30min)	Näytepit. testauksessa	Inhib % (30min)	Näytepit. testauksessa	Inhib % (30min)	Näytepit. testauksessa
	Pullo 1 Bottle 1	Pullo 1 Bottle 1	Pullo 9 Bottle 9	Pullo 9 Bottle 9	Pullo 17 Bottle 17	Pullo 17 Bottle 17
V1	60,7 58,5	12,5	58,9 56,3	12,5	57,0 55,4	12,5
V2	2,3 1,1	50	-3,0 -3,6	50	-6,6 -8,1	50

Johtopäätös

Näytteitä voidaan pitää homogeenisina tulosten tavoitehajonta (S1: 50 % ja V1: 30 % , 95 % merkitsevyytasolla) huomioituna. Näytteille S2 ja V2 ei asetettu tavoitehajontaa, koska näytteissä ei ollut myrkyllisyyttä.

2. Säilyvyys

Näytteitä V1 ja V2 säilytettiin huoneenlämmössä tai kylmässä kuljetuksen ajan (1 vrk). Tuloksiin on vaikuttanut jossakin määrin "liukuma" alaspäin sarjaa mitattaessa. Pullot mitattiin niiden numerojärjestyksessä.

Taulukko 3. Näytteiden säilyvyys kuljetuksen aikana. Pulloja säilytettiin huoneenlämpötilassa ja kylmässä.

Näyte Sampl e	Huoneenlämpö Room temperature				4°C			
	Inhib % 30min	Näytepit. testauks essa	Inhib % 30min	Näytepit. testauks essa	Inhib % 30min	Näytepit. testauks essa	Inhib % 30min	Näytepit. testaukses sa
	Pullo 1 <i>Bottle 1</i>	Pullo 1 <i>Bottle 1</i>	Pullo 17 <i>Bottle 17</i>	Pullo 17 <i>Bottle 17</i>	Pullo 5 <i>Bottle 5</i>	Pullo 5 <i>Bottle 5</i>	Pullo 9 <i>Bottle 9</i>	Pullo 9 <i>Bottle 9</i>
V1	43,2 41,7	12,5	35,6 34,7	12,5	40,0 39,1	12,5	35,5 34,7	12,5
	Pullo 1 <i>Bottle 1</i>	Pullo 1 <i>Bottle 1</i>	Pullo 9 <i>Bottle 9</i>	Pullo 9 <i>Bottle 9</i>	Pullo 5 <i>Bottle 5</i>	Pullo 5 <i>Bottle 5</i>	Pullo 13 <i>Bottle 13</i>	Pullo 13 <i>Bottle 13</i>
V2	2,2 5,0	50 25	-6,9 2,6	50 25	0,35 5,35	50 25	-7,3 0,53	50 25

Johtopäätös

Eri säilytystavoilla ei ole ollut systemaattista vaikutusta. Tulosten vaihteluun on vaikuttanut eniten mittausjärjestys.

LIITE 4. KOOSTE TULOKSISTA*Appendix 4. Compilation of the results*

Laboratorioiden ilmoittamat EC20- ja EC50-arvot. Näytteet V1 ja S1/The samples V1 and S1

Lab	Näyte V1/ <i>Sample V1</i>				Näyte S1/ <i>Sample S1</i>			
	EC20 %		EC50 %		EC20 mg/l		EC50 mg/l	
	Määrittys1	Määrittys 2	Määrittys1	Määrittys 2	Määrittys 1	Määrittys 2	Määrittys 1	Määrittys 2
1	9,9	9,5	14,1	14,2	476	604	1 531	1 502
2	15,0	12,8	40,8	38,4	4 804	7 111	38 355	27 459
3	9,1	9,1	12,2	12,2	1 901	1 419	3 594	3 002
4	15,2	16,9	19,7	21,5	695	930	1 846	2 359
5	17,7	17,6	24,1	23,8	5 419	7 110	16 833	17 899
6	6,1	6,1	12,6	12,6	809	857	2 190	2 285
7	11,1	11,9	15,1	16,0	520	575	1 400	1 580
8	8,1	8,1	11,4	11,4	833	-	1 166	-
9	11,5	11,5	13,9	13,9	445	452	917	910
10	9,0	10,7	13,3	14,4	613	-	2 216	-

LIITE 5. LABORATORIOKOHTAISET TULOKSET

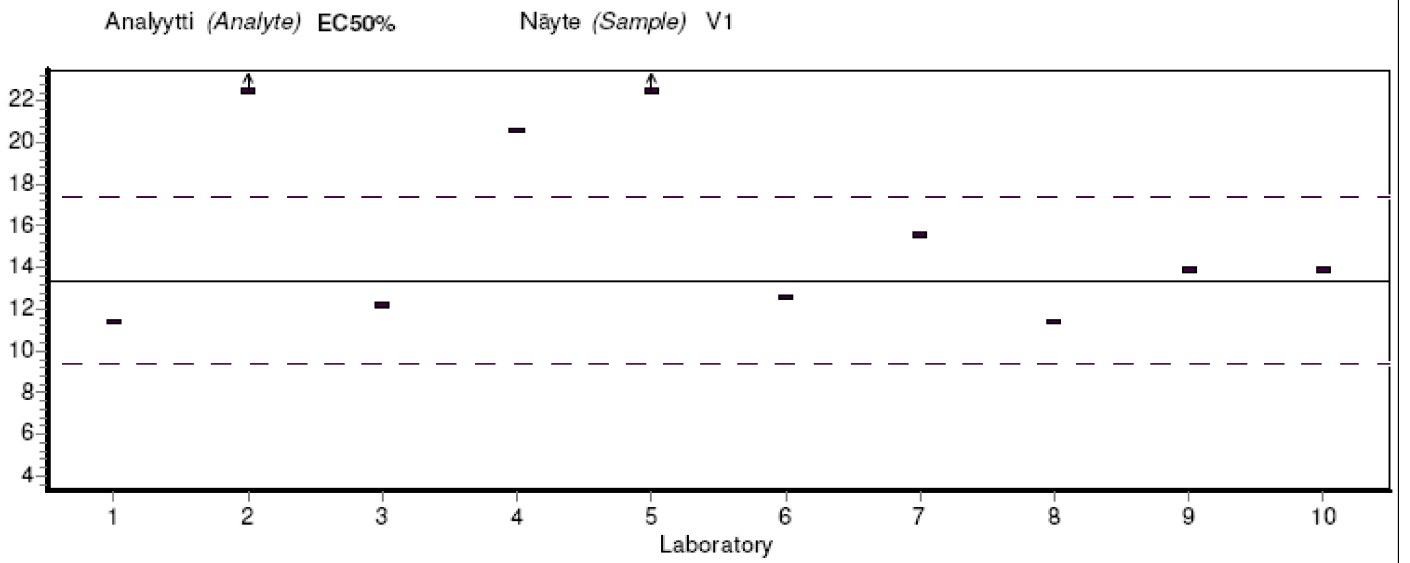
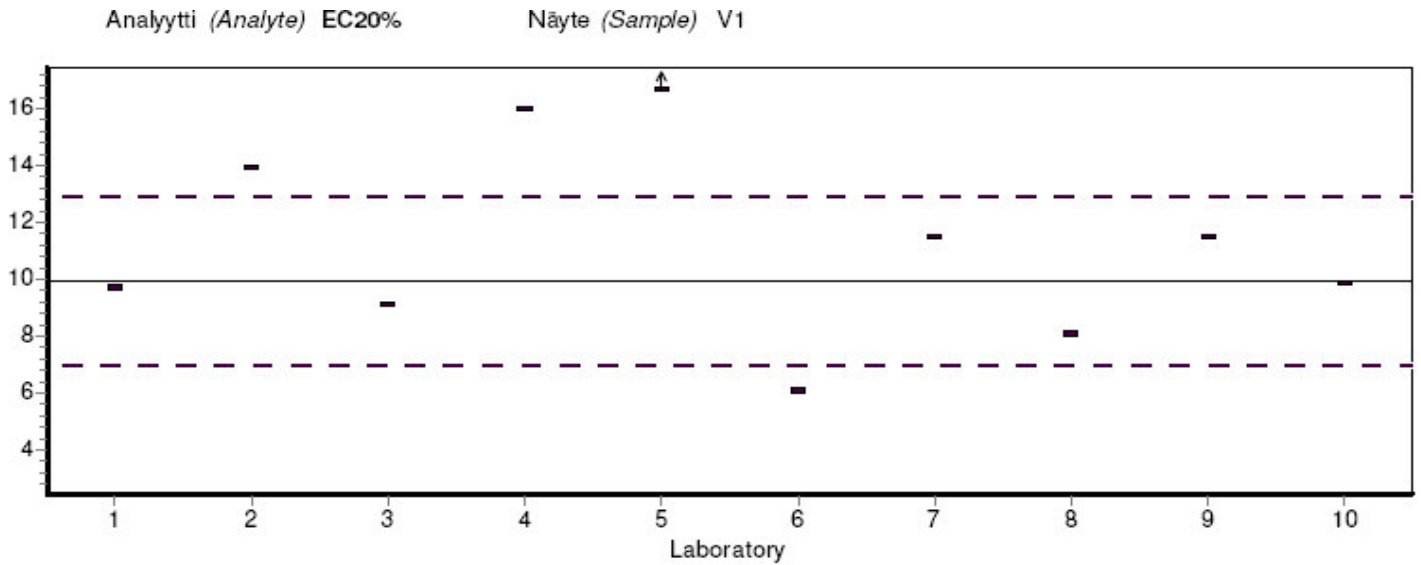
Appendix 5. Results of each participants

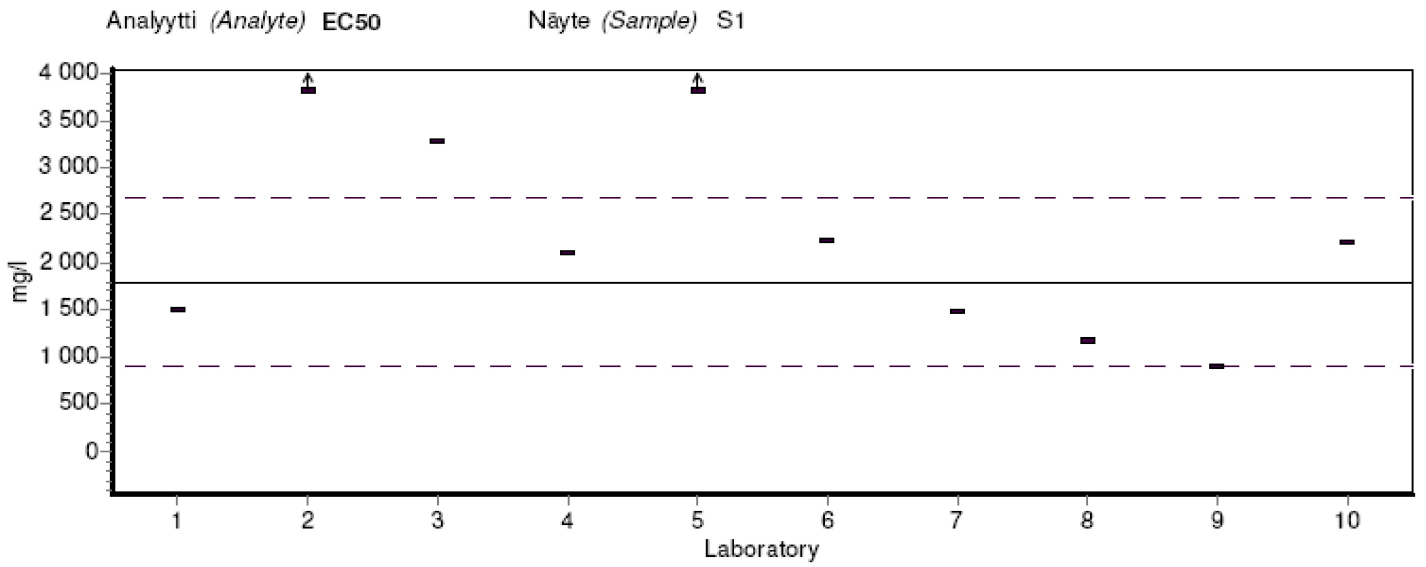
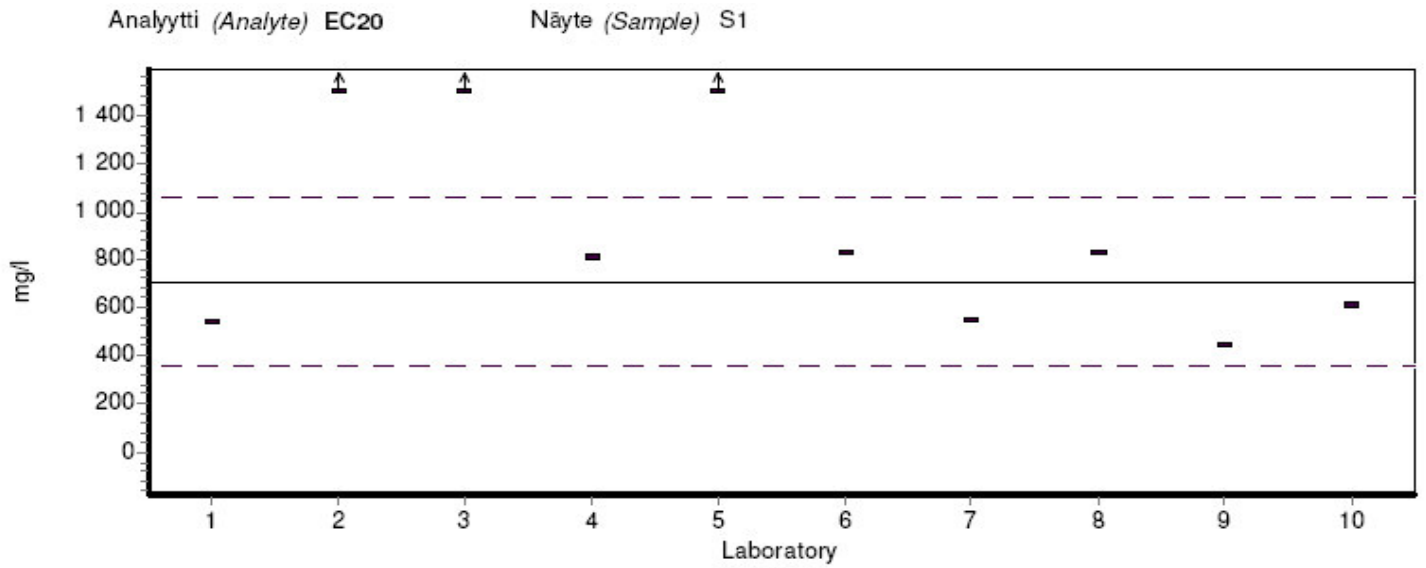
Analyte	Unit	Sample	z-Graphics						Z- value	Outl test OK	Assigned value	2* Targ SD%	Lab's result	Md.	Mean	SD	SD%	Pas-sed	Outl. fai-led	Mis-sing	Num of labs
			-3	-2	-1	0	+1	+2													
Laboratory 1																					
EC20	mg/l	S1							-0,945	yes	707	50	540	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							-0,154	yes	9,93	30	9,7	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							-0,626	yes	1798	50	1516	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							-0,995	yes	13,4	30	11,4	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10
Laboratory 2																					
EC20	mg/l	S1							29,710	M	707	50	5958	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							2,665	M	9,93	30	13,9	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							69,210	M	1798	50	32910	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							13,030	M	13,4	30	39,6	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10
Laboratory 3																					
EC20	mg/l	S1							5,392	yes	707	50	1660	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							-0,534	yes	9,93	30	9,135	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							3,337	yes	1798	50	3298	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							-0,577	yes	13,4	30	12,24	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10
Laboratory 4																					
EC20	mg/l	S1							0,597	yes	707	50	812,5	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							4,082	yes	9,93	30	16,01	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							0,677	yes	1798	50	2103	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							3,580	yes	13,4	30	20,59	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10
Laboratory 5																					
EC20	mg/l	S1							31,440	M	707	50	6265	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							5,183	M	9,93	30	17,65	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							34,630	M	1798	50	17370	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							5,249	M	13,4	30	23,95	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10
Laboratory 6																					
EC20	mg/l	S1							0,713	yes	707	50	833	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							-2,571	yes	9,93	30	6,1	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							0,978	yes	1798	50	2238	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							-0,398	yes	13,4	30	12,6	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10
Laboratory 7																					
EC20	mg/l	S1							-0,902	yes	707	50	547,5	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							1,054	yes	9,93	30	11,5	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							-0,685	yes	1798	50	1490	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							1,070	yes	13,4	30	15,55	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10
Laboratory 8																					
EC20	mg/l	S1							0,713	yes	707	50	833	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							-1,229	yes	9,93	30	8,1	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							-1,406	yes	1798	50	1166	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							-0,995	yes	13,4	30	11,4	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10
Laboratory 9																					
EC20	mg/l	S1							-1,463	yes	707	50	448,5	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							1,054	yes	9,93	30	11,5	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							-1,968	yes	1798	50	913,5	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							0,249	yes	13,4	30	13,9	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10
Laboratory 10																					
EC20	mg/l	S1							-0,530	yes	707	50	613,3	654,1	794,9	409,7	51,5	8	2	0	10
EC20%		V1							-0,054	yes	9,93	30	9,85	9,9	10,38	2,904	27,9	8	2	0	10
EC50	mg/l	S1							0,931	yes	1798	50	2216,3	1713	1893	772,7	40,8	8	2	0	10
EC50%		V1							0,224	yes	13,4	30	13,85	13,6	14,3	2,997	20,9	8	2	0	10

Outlier test failed: C - Cochran, G1 - Grubbs(1-outlier algorithm), G2 - Grubbs(2-outliers algorithm), H - Hampel, M - manual

LIITE 6. LABORATORIODIEN TULOKSET GRAAFISESTI ESITETTYNÄ

Appendix 6. Results of the laboratories (graphically presented)

LIITE 7. TULOSSISSA ESIINTYVIÄ KÄSITTEITÄ

Appendix 7. Terms in the result tables

Laboratoriokohtaiset tulokset ja yhteenveto

Analyte	Analyytti (määrittäminen)
Unit	Yksikkö
Sample	Näytekoodi
z-Graphics	z-arvo – graafinen tulostus
z-value	z-arvon laskeminen $z = (x - X)/s, \text{ missä}$ $x = \text{yksittäisen laboratorion tulos}$ $X = \text{vertailuarvo (the assigned value)}$ $s = \text{kokonaiskeskihajonnan tavoitearvo (target)}.$
Outl test OK	Yes – tulos ei ole harha-arvo, tai merkintä testistä, minkä mukaan tulos on harha-arvo (Keskiarvo – H=Hampel, Rinnakkaistulosket: C=Cochran). Myös robustissa käsittelyssä hylättiin tuloksia manuaalisesti (poikkeama vähintään > 50 %)
Assigned value	Vertailuarvo
2* Targ SD %	Kokonaiskeskihajonnan tavoitearvo (95 % merkitsevyytaso)
Lab's result	Osallistujan raportoitu tulos (tai rinnakkaistulosten keskiarvo)
Md.	Mediaani
Mean	Keskiarvo
R-mean	Robusti keskiarvo
RSD	Robusti keskihajonta
SD	Keskihajonta
SD%	Keskihajonta, %
Passed	Tilastokäsittelyssä olleiden tulosten lukumäärä
Missing	Esim. < DL
Num of labs	Osallistujien kokonaismäärä

Yhteenveto z-arvoista

A - hyväksytty ($-2 \leq z \leq 2$)

p - kyseenalainen ($2 < z \leq 3$), positiivinen virhe, tulos $> X$

n - kyseenalainen ($-3 \leq z < -2$), negatiivinen virhe, tulos $< X$

P- non- accepted ($z > 3$), positive error, the result $\ggg X$

N- non- accepted ($z < -3$), negative error, the result $\lll X$ (X = the reference value)

Robusti statistiikka vertailuarvon laskemiseksi/Robust statistics for calculation of the assigned value

Robusti keskiarvon laskeminen ja keskihajonnan laskeminen:

Suuruusjärjestyksessä olevista tuloksista ($x_1, x_2, x_i, \dots, x_p$) lasketaan ensimmäiset robusti keskiarvo ja –keskihajonta x^* ja s^*

$x^* = \text{tulosten } x_i \text{ mediaani}$ ($i = 1, 2, \dots, p$)

$s^* = 1,483 \cdot \text{mediaani erotuksista } |x_i - x^*|$ ($i = 1, 2, \dots, p$)

Jokaiselle tulokselle x_i ($i = 1, 2, \dots, p$) lasketaan uusi arvo:

$$x_i^* = \begin{cases} x^* - \phi & \text{jos } x_i < x^* - \phi \\ x^* + \phi & \text{jos } x_i > x^* + \phi \\ x_i & \text{muutoin} \end{cases}$$

Uudet keskiarvo ja –keskihajonta x^* ja s^* lasketaan seuraavasti:

$$x^* = \sum x_i^* / p$$

$$s^* = 1,134 \sqrt{\sum (x_i^* - x^*)^2 / (p - 1)}$$

Keskiarvoa ja –keskihajontaa x^* ja s^* voidaan muuntaa niin kauan, kunnes esim. kolmas merkitsevä numero ei enää muutu keskiarvossa ja –keskihajonnassa.

Results of each participants and the summary of the results:

Analyte

Unit

Sample

The code of the sample

z-Graphics

z score - the graphical presentation

z-value

$z = (x - X)/s$, where

x = the result of the individual participant

X = the reference value (the assigned value)

s = the target value for the total deviation (target).

Outl test OK

yes - the result passed the outlier test

H = Hampel test (a test of mean values), RC = Cochran (replicates)

In addition, in robust statistics results deviating at least > 50 % from the original robust mean have been rejected.

Assigned value

the reference value

2* Targ SD %

the target total standard deviation (95 % confidence interval).

Lab's result

the result reported by the participant (the mean value of the replicates)

Md.

Median

Mean

Mean

SD

Standard deviation

SD %

Standard deviation, %

Mean rob

Robust mean

SDrob

Robust standard deviation

SDrob %

Robust standard deviation-%

Passed

The results passed the outlier test

Missing

i.e. < DL

Num of labs

the total number of the participants

Summary on the z scores:

A - accepted ($-2 \leq z \leq 2$)

p - questionable ($2 < z \leq 3$), positive error, the result > X

n - questionable ($-3 \leq z < -2$), negative error, the result < X

P - non- accepted ($z > 3$), positive error, the result >>> X

N - non- accepted ($z < -3$), negative error, the result <<< X (X = the reference value)

Robust analysis/Calculation of the assigned values:

The items of data is sorted into increasing order, $x_1, x_2, \dots, x_i, \dots, x_p$.

Initial values for x^* and s^* are calculated as:

$X^* = \text{median of } x_i \quad (i = 1 \dots p)$

$S^* = 1.483^* \text{ median of } |x_i - x^*| \quad (i = 1 \dots p)$

For each x_i is calculated:

$$\begin{aligned}x_i^* &= x^* - \varphi && \text{if } x_i < x^* - \varphi \\x_i^* &= x^* + \varphi && \text{if } x_i > x^* + \varphi \\x_i^* &= x_i && \text{otherwise}\end{aligned}$$

The new values of x^* and s^* are calculated from:

$$X^* = \sum x_i^* / p$$

$$s^* = 1.134 \sqrt{\sum (x_i^* - x^*)^2 / (p-1)}$$

The robust estimates x^* and s^* can be derived by an iterative calculation, i.e. by updating the values of x^* and s^* several times, until the process converges.

LIITE 8. LABORATORIOILTA SAATU PALAUTE*Appendix 8. Comments sent by the participants*

Laboratorio	Kommentit tuloksista	SYKE:n toimenpide
4	Toimitti 21.5. ja 5.6 tarkennetut tulokset S1 näytteen EC20- ja EC50-arvoille	Korjaus hyväksytty
8	Näytteille V1 ja V2 oli erehdyksessä ilmoitettu referenssiaineen EC20- ja EC50-arvot. Osallistuja toimitti 11.6.2007 oikeat tulokset näytteen ko. näytteille.	Korjaus hyväksytty
2 ja 5	Tuloksia käsiteltäessä todettiin, että osallistuja sai näytteille huomattavasti suuremmat EC20- ja EC50-arvot kuin muut osallistajat. Palautteen mukaan näytteitä ei sekoitettu viimeisessä mittauspisteessä ja inhibitioprosentin laskemisessa oli käytetty virheellistä kaavaa. Korjaukset toimitettu SYKEen vasta 14.9.2007	Ei toimenpiteitä

Alkuperäiset tulokset**Laboratorio 2, Putkilumonometri**

Näyte	Inhibitio%, 30min ¹⁾		EC20		EC50	
	Määritys 1	Määritys 2	Määritys 1	Määritys 2	Määritys 1	Määritys 2
V1	55,0	57,8	15,0%	12,8%	40,8%	38,4%
V3	ei inhibitiota	ei inhibitiota				
S1	35,1	45,9	4804 mg/l	7111 mg/l	38355 mg/l	27459 mg/l
S2	ei inhibitiota	ei inhibitiota				

Laboratorio 5, Kuoppaluminometri

Näyte	Inhibitio%,30min ¹⁾		EC20		EC50	
	Määritys 1	Määritys 2	Määritys 1	Määritys 2	Määritys 1	Määritys 2
V1	74,2	74,5	17,7 %	17,6 %	24,1%	23,8%
V3	ei inhibitiota	ei inhibitiota				
S1	69,6	66,6	5419 mg/l	7110 mg/l	16833 mg/l	17899 mg/l
S2	ei inhibitiota	ei inhibitiota				

1) suurimmassa testatussa pitoisuudessa

Huom. Näytteitä ei sekoitettu ennen loppumittausta, mikä saattaa näkyä todellisuutta matalampina inhibitioprosenteina ja siten korkeampina EC-arvoina sedimentoituvilla näytteillä.

Korjatut tulokset, toimitettu 14.9.2007**Laboratorio 2, Putkilumonometri**

Näyte	Inhibitio%,30min ¹⁾		EC20		EC50	
	Määritys 1	Määritys 2	Määritys 1	Määritys 2	Määritys 1	Määritys 2
V1	99,0	100,0	12,4	11,2 %	17,7 %	17,0 %
V3	36,1	36,9				
S1	68,6	83,1	2294 mg/l	2241 mg/l	5477 mg/l	6313 mg/l
S2	Ei inhibitiota					

Laboratorio5, Kuoppaluminometri

Näyte	Inhibitio%,30min 1)		EC20		EC50	
	Määrittys 1	Määrittys 2	Määrittys 1	Määrittys 2	Määrittys 1	Määrittys 2
V1	99,9	74,5	16,6 %	17,6 %	21,4 %	23,8 %
V2						
V3	Ei inhibitiota	Ei inhibitiota				
S1	95,1	93,7	2231 mg/l	2955 mg/l	7298 mg/l	8623 mg/l
S2	Ei inhibitiota	Ei inhibitiota				

Kuvailulehti

Julkaisija	Suomen ympäristökeskus (SYKE)	Julkaisuaika Marraskuu 2007
Tekijä(t)	Marja Ruoppa, Irma Mäkinen, Juha Lappalainen ja Leila Jälkö	
Julkaisun nimi	Laboratorioiden välinen vertailu 1/2007 Akuutin toksisuuden testaus kineettisellä valobakteeritestillä värillisistä ja sameista näytteistä	
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut	Julkaisu on myös saatavana internetissä: www.ymparisto.fi/julkaisut	
Tiivistelmä	Suomen ympäristökeskus järjesti huhtikuussa 2007 vertailukokeen kineettistä valobakteeriestä käytäville laboratorioille. Vertailun tarkoituksena oli arvioida DIS-vaiheessa olevan standardiluonnoksen ISO/CD 21338; Water Quality – Kinetic determination of the inhibitory effects of sediment and other solids and colour containing samples on the light emission of <i>Vibrio fischeri</i> (Kinetic luminescent bacteria test) soveltuvuutta vesi- ja sedimentinäytteiden myrkyllisyyden testaamiseen. Vertailuun osallistui yhteensä kahdeksan laboratoriota. Osallistujat testasivat 2 vesinäytettä ja 2 sedimentinäytettä. Kaksi laboratoriota toimitti tulokset mitattuna kahdelle eri laitteella. Tulokset ilmoitettiin inhibitioprosenttien perusteella laskettuina EC20- ja EC50-arvoina. Vesinäyte V1 sekä sedimentinäyte S1 olivat myrkyllisiä, mutta vesinäyte V2 ja sedimentinäyte S2 eivät olleet myrkyllisiä. Tuloksista 84% oli tyydyttäviä kun robustista keskiarvosta sallittiin 30 % poikkeama vesinäytteelle V1 ja 50% poikkeama sedimentinäytteelle S1. Vaikka laboratoriot käyttivät mittaukseen eri laitteita, testilämpötiloja sekä bakteerikantoja, pystyttiin myrkyttömät ja myrkylliset näytteet erottelemaan luotettavasti.	
Asiasanat	Kineettinen valobakteeritesti, <i>Vibrio fischeri</i> , akuutti myrkyllisyys, värilliset ja sameat näytteet, vertailukoe	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2007	
Julkaisun teema		
Projektihankkeen nimi ja projektinnumero		
Rahoittaja/ toimeksiantaja	SYKE, Ympäristöministeriö	
Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot		
	ISSN 1796-1718 (pain.) 1796-1726 (verkkojulkaisu)	ISBN 978-952-11-2856-1 (nid.) 978-952-11-2857-8 (PDF)
	Sivuja 28	Kieli suomi
	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta
Julkaisun myynti/ jakaja	Suomen ympäristökeskus, Asiakaspalvelu E-mail: neuvonta.syke@ymparisto.fi Puh. 020 490 123 Telefax 020 490 2190	
Julkaisun kustantaja	Suomen ympäristökeskus, PL 140, 00251 Helsinki	
Painopaikka ja -aika	Edita Prima, Helsinki 2007	
Muut tiedot		

Documentation page

Publisher	Finnish Environment Institute (SYKE)	Date	November 2007
Author(s)	Marja Ruoppa, Irma Mäkinen, Juha Lappalainen and Leila Jälkö		
Title of publication	Interlaboratory comparison 1/2007 Kinetic luminescent bacteria test using coloured and turbid samples		
Parts of publication/ other project publications	The publication is available on the internet: www.environment.fi/publications		
Abstract	The Finnish Environment Institute (SYKE) organized an interlaboratory comparison for kinetic luminescent bacteria test ISO/CD 21338; Water Quality – Kinetic determination of the inhibitory effects of sediment and other solids and colour containing samples on the light emission of <i>Vibrio fischeri</i> (Kinetic luminescent bacteria test) in April 2007. The objective was to evaluate the applicability of the standard draft for toxicity testing of water and sediment samples. Eight laboratories participated in the comparison. The participants tested two water samples and two sediment samples. Two laboratories carried out the test using two different instruments. As a result EC20- and EC50-values were calculated from the inhibition %s. Water sample V1 and sediment sample S1 were toxic. Samples V2 and S2 were not toxic. In this comparison 84 % of the results were acceptable when the deviation of 30% for water sample V1 and 50 % deviation for sediment sample S1 was permitted. Although laboratories used different instruments, test kits and temperatures it was possible to distinguish the toxic samples from the nontoxic ones reliably.		
	Kinetic luminescent bacteria test, <i>Vibrio fischeri</i> , acute toxicity, coloured and turbid samples, interlaboratory comparison		
Publication series and number	Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2007		
Theme of publication			
Project name and number, if any			
Financier/ commissioner	SYKE and Ministry of the Environment		
Project organization			
	ISSN	ISBN	
	1796-1718 (print)	978-952-11-2856-1 (pbk.)	
	1796-1726 (online)	978-952-11-2857-8 (PDF)	
	No. of pages	Language	
	28	Finnish	
	Restrictions	Price	
	Public		
For sale at/ distributor	Finnish Environment Institute, Customer service E-mail: neuvonta.syke@ymparisto.fi Tel. 020 490 123, Telefax 020 490 2190		
Financier of publication	Finnish Environment Institute, P.O.Box 140, FIN-00251 Helsinki, Finland		
Printing place and year	Edita Prima Ltd, Helsinki 2007		
Other information			

Presentationsblad

Utgivare	Finlands Miljöcentral (SYKE)	Datum November 2007
Författare	Marja Ruoppa, Irma Mäkinen, Juha Lappalainen och Leila Jälkö	
Publikationens titel	SYKE Provningsjämförelse 1/2007 Testing av akut toxicitet med kinetisk test med luminiserande bakterier från färgade och grumliga prover	
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt	Publikationen finns tillgänglig på finska på internet: www.ymparisto.fi/julkaisut	
Sammandrag	Finlands Miljöcentral genomförde i april 2007 en provningsjämförelse med laboratorier som använder kinetiska test med luminiserande bakterier. Syftet var att prova lämpligheten för utkastet till standard ISO/CD 21338; Water Quality – Kinetic determination of the inhibitory effects of sediment and other solids and colour containing samples on the light emission of <i>Vibrio fischeri</i> (Kinetic luminescent bacteria test) för toxicitetstestning av färgade och grumliga prover. Sammanlagt 8 laboratorier deltog i jämförelsen. Deltagarna fick 2 vattenprov och 2 sedimentprov. Två av dem testade proverna med två olika instrument. Resultaterna anmäldes som EC20- och EC50-värden som räknats på basen av inhibitionsprocenten. Vattenprovet V1 och sedimentprovet S1 var giftiga men proverna V2 och S2 var giftfria. Av resultaten var 84 % tillfredsställande när en avvikelse om 30% tilläts från det robusta medelvärde för vattenprovet V1 och en avvikelse om 50 % för sedimentprovet S2 . Även om laboratorierna i testningen använde olika instrument, testtemperaturer samt olika bakteriestammar kunde de giftiga och giftfria proverna åtskiljas på ett pålitligt sätt.	
Nyckelord	Kinetisk test med luminiserande bakterier, <i>Vibrio fischeri</i> , akut toxicitet, färgade och grumliga prover, provningsjämförelse	
Publikationsserie och nummer	Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2007	
Publikationens tema		
Projektets namn och nummer		
Finansiär/ uppdragsgivare		
Organisationer i projektgruppen		
	ISSN	ISBN
	1796-1718 (print)	978-952-11-2856-1 (hft.)
	1796-1726 (online)	978-952-11-2857-8 (PDF)
	Sidantal	Språk
	28	Finska
	Offentlighet	Pris
	Offentlig	
Beställningar/ distribution	Finlands miljöcentral, Informationstjänsten neuvonta.syke@ymparisto.fi Tfn 020 490 123 Fax 020 490 2190	
Förläggare	Finlands miljöcentral, PB 140, 00250 Helsingfors	
Tryckeri/ tryckningsort och -år	Edita Prima Oy AB, Helsingfors 2007	
Övriga uppgifter		

ISBN 978-952-11-2856-1 (nid.)

ISBN 978-952-11-2857-8 (PDF)

ISSN 1796-1718 (pain.)

ISSN 1796-1726 (verkköj.)